પાપને પ્રોત્સાહન ન આપવું

- શાસ્ત્રી હરિપ્રિયદાસ (ગાંધીનગર)

ગુજરાતના ચારૂત્તર પ્રદેમાં ડભાણ ગામમાં સ્વામિનારાયણ ભગવાન બિરાજતા હતા પ્રાતઃ સમયે સૂર્યના સારથિ અરૂણ પોતાના રશ્મિરથને લઈને આવી રહ્યા હતા. પોતાના કોમળ તેજપૂંજ પૃથ્વીને પંપાળતા હોય તેમ પ્રકાશથી દિશાઓને પ્રજવાળતા આવી રહ્યા હતા એ વખતે સ્વામિનારાયણ ભગવાન પ્રાતઃ સમયે સ્નાન-સંધ્યા- પૂજાથી પરવારી, દેશ દેશથી સમૈયામાં આવેલ અને એકત્રિત થયલા હરિભક્તોને દર્શન દેવા સભામાં પધારી સ્વમુખે સહજતાથી ઉપદેશ ભરી વાત કહી રહ્યા હતા.

હે ભક્તો! જે જ્ઞાની છે, સમાજમાં અગ્રેસર છે, વિદ્વાન અને સમર્થ છે. શું સારું અને શું નરશું તે વાત પોતે સારી રીતે જાણતો હોય છતાં કેવળ ને કેવળ જીભની અને મનની ઈચ્છાઓને સંતોષવા જે સુરાપાન કરે છે, અભક્ષ્ય વસ્તુ એટલે કે માંસ વગેરે ખાય છે, તે તો ભ્રષ્ટ થાય છે પણ એવા પદાર્થોનો પ્રચાર- પ્રસાર પોતાના ઉપદેશમાં અને વર્ણનમાં કરી જનસમાજને અવળે માર્ગે દોરે છે તે વિદ્વાન-પંડિત હોય તો પણ તેનું શતમુખ પતન થાય છે. અને મૃત્યુ પછી ભૂતયોનિ પામી બ્રહ્મરાક્ષસ થાય છે.

સ્વામિનારાયણ ભગવાન ડભાણની સભામાં આ વાત કહી રહ્યા હતા ત્યારે તે સભામાં દયાશંકર નામે એક ભૂદેવ પણ બિરાજમાન હતા અને પ્રભુની વાણીને એક ચિત્તે હૃદયમાં ધારી રહ્યા હતા તે સભામાં વચ્ચે ઉભા થઈ ગયા અને કહેવા લાગ્યા હે પ્રભુ! આપની આ વાત સંપૂર્ણ સાચી છે. મારા જાત અનુભવની એક વાત છે જો આપ મને આજ્ઞા આપો તો સભામાં કહી સંભળાવું. મહારજે આજ્ઞાઆપી એટલે એ ભૂદેવે કહેવાનું શરૂ કર્યું.

હું કાશીપુરમાં સંસ્કૃત વ્યાકરણ શાસ્ત્ર ભણવા ગયો હતો. બે વર્ષનો અભ્યાસક્રમ હતો. મને કાશી વિદ્યાપીઠમાં અભ્યાસ કરવાની મંજૂરી મળી એટલે મારા માતા-પિતા અને વડીલોને પ્રણામ કરી મારા ગામથી કાશીપુરમાં ભણવા ગયો અન્ય વિદ્યાર્થીઓની જેમ મને પણ કાશીમાં ભણવા જવાની તક મળી એટલે હૃદયમાં આનંદ-આનંદ હતો. ત્યાં છાત્રાલયમાં રહેવાનું, જમવાનું અને વિદ્યાભ્યાસ કરવાનો હતો (એ સમયમાં શિક્ષણ મફત હતું અત્યારના જેવું ખર્ચાળ ન હતું)

કાશીપુરમાં વિદ્વાન ભૂદેવ પંડિતોના માર્ગદર્શન પ્રમાણે ભણવાની મજા આવતી, ગૃહપતિ આખો દિવસ હોય, સાંજ પડે દરવાજા બંધ કરી અને બધા છોત્રો પોત-

સત્સંગ બાલવાટિકા

સંપાદક : શાસ્ત્રી હરિકેશવદાસજી (ગાંધીનગર)

પોતાને ફાળવેલા ઓરડામાં દિવસ દરમ્યાન જે ભણ્યા હોઈએ તેની વાતો કરતા અને મુખપાઠ કરવાનું જે ગૃહકાર્ય આપ્યું હોય તે મુખપાઠ કરતા અને લગભગ રાત્રિના દોઢ પ્રહર સુધી આ રીતે ભણી પછી સૂઈ જતા હતાં.

એક દિવસે મધ્યરાત્રિએ અમે જોયું કે એક વિદ્વાન પંડિત સંસ્કૃતના શુધ્ધ ઉચ્ચાર કરતા કરતા અમારી તરફ આવ્યા અને કહેવા લાગ્યા, “અરે , બાળકો ! તમે કેમ આવું અશુધ્ધ ઉચ્ચારવાળુ ભણતર ભણો છો ? અશુધ્ધ ઉચ્ચારથી પ્રગતિ ન થાય અને અભ્યાસ પૂર્ણ કરી અન્ય જગ્યાએ જઈએ ત્યારે આપણી અપકીર્તિ થાય. આવો હું તમને શુધ્ધ ઉચ્ચાર સાથે ભણાવું અને એ પંડિત મહાશય રોજ અડધી રાત્રિ થાય ત્યારે આવે અને મને તેમજ મારી સાથેના બીજા છાત્રોને ભણાવે અને પરોઢ થવા આવે ત્યારે જતા રહે. આવું થોડા દિવસ ચાલ્યું. એક દિવસ અમારા ગૃહપતિ કહે “બાળકો ! હું સૂવા જાઉ પછી મોડી રાત્રિ સુધી તમે તમારા શયન કક્ષમાં શું ભણો છો ? કોની સાથે વાતો કરતા હો છો ?

ત્યારે અમે કહ્યું અડધી રાત્રિ થાય ત્યારે એક પંડિતજી આવે છે અને શુધ્ધ ઉચ્ચાર સાથે અમને ભણાવે છે. પણ હે છોત્રો ! તમે કેમ ભૂલો છો ? હું રાત્રે દરવાજાની સાંકળે તાળા મારી દઉં છું. અંદર કોઈ પ્રવેશી ન શકે તે રીતે તમે બધા ઓરડામાં બંધ હો છો તો પછી પંડિતજી આવે કેવી રીતે ?

શું કોઈ દિવસે દિવસ દરમ્યાન તમે એ પંડિતજીને નજરે જોયા છે ! મેં અને મારા સાથીદારોએ ‘ના’ કહી એટલે એ ગૃહપતિ કહેવા લાગ્યા, સાંભળો બાળકો ! એ વિદ્વાન એક બ્રહ્મ રાક્ષસ છે. પોતે વિદ્વાન હોવા જતાં દારૂ-માંસનું સેવન કરે, વ્યસન હિંસા અને ભોગવિલાસનો પ્રચાર કરે. પોતે આવી બદીને અટકાવે એવો સમર્થ હતો છતાં અટકાવવાને બદલે સમર્થન આપે. પંડિત હોવા છતાં અસદ્‌ધર્મનું આચરણ કરતો હતો. શાસ્ત્રનો જાણકાર હોવા છતાં મન ફાવે તેવી રીતે અર્થઘટન કરી અન્યોને અવળે માર્ગે દોરતો હતો તે પાપે કરીને મૃત્યુ પછી તે પ્રેતયોનિને પામ્યો છે અને બ્રહ્મરાક્ષસ થયો છે.

હે મહારાજ ! કાશીપુરમાં બનેલી આ સત્ય હકીકત મેં આપને તથા સભાજનોને કહી સંભળાવી છે. મને

આ વાતની જાણ થઈ કે તરત જ હું મારો અભ્યાસ ક્રમ અધુરો મૂકીને આપના ચરણે અને શરણે આવ્યો છું. આપના શરણમાં જ સર્વે શાસ્ત્રોનો સાર છે. તે મને અનુભવે સમજાયુ છે. આપે જે કહ્યું કે "સમર્થ અને શાસ્ત્રોનો જાણકાર હોવા છતાં અસદ્પ્રવૃત્તિને અટકાવે નહિં તેને પ્રોત્સાહન અને સમર્થન આપે તો ગમે તેવો વિદ્વાન પંડિત હોય તો પણ મૃત્યુ પછી પ્રેતયોનિને પામી બ્રહ્મરાક્ષસ થાય છે તે વાત સાચી છે.

આ વાત કોઈ કલ્પનાની કથા નથી. દયાશંકર ભાઈએ નજરે જોયેલી અને પોતે અનુભવેલી છે. માટે જીવનમાં કયારે પણ અસત્કર્મો કરવા નહિ અને તેને પ્રોત્સાહન પણ આપવું નહિ. હંમેશા સન્માર્ગે રહી પ્રભુનું ભજન કરીએ તો કયારે પણ આત્માની અસદ્ગતિ ન થાય. આ વાત સ્વામિનારાયણ ભગવાને સ્વયં કહેલી છે અને આ વાતની નોંધ આધારાનંદ સ્વામીએ કરેલી છે.

જેનો જેવો સંકલ્પ

- સાધુ શ્રીરંગદાસજી (ગાંધીનગર)

કોઈ ગામના રાજા જંગલમાં પોતાના રાજયના વિસ્તારોમાં ફરવા નીકળ્યા. ગ્રામ્ય પ્રજા સુખી છે કે દુ:ખી ખેડૂતોની પરિસ્થિતિ કેવી છે. એ જોવા રાજા જાતે નીકળ્યા છે. જૂના જમાનામાં રાજા જાતે ફરતા. પ્રજાનું જીવન તપાસવા શ્રીરામ પણ વેશ બદલો કરીને નીકળતા. આ રાજા જંગલમાં નીકળ્યા એક ખેડૂત ખેતી કરતો હતો. રાજાને તરસ લાગી. બહુ તૃષા લાગી. પાણી મળ્યું નહિ. એટલામાં ખેડૂતને જોયો એટલે એમની પાસે જાય છે. ખેડૂતે વિચાર કર્યો. આ કોઈ આવનાર માણસ સારો નથી લાગતો. જંગલમાં એકલો એકલો રખડવા નીકળ્યો છે. કયાંય હિંસા કરવા નીકળ્યો હશે. શિકાર કરવા એ અહીં આવીને જો પાણી માંગશે ને તો આપીશ નહિ. શિકારીઓને પાણી કોણ પાય ? ખેડૂતે સંકલ્પ કર્યો. ખેડૂતેય આંટી વાળો હતો. ભાઇ પાણી પીવું છે. નથી પાણી, પણ તું આખો દિવસ અહીં ખેતરમાં કામ કરે છે તો પાણી તો રાખ્યું હશે ને. એ તારે શું કામ છે. હેંડતો થા. પાણી નથી. રાજાને એમ થયું જુઠું બોલે છે. ઝાડ નીચે માટલી પડી છે. જ્યાં રાજા આગળ વધ્યો માટલી તરફ ત્યાં આ ખેડૂતેય ખરો નીકળ્યો. પથ્થર મારી અને માટલી ફોડી નાંખી. ભલે તરસે મરું પણ શિકારીને પાણી ન આપું. રાજાને આ ખેડૂત ઓળખી ન શક્યો. માટલી ફૂટી ગઈ. રાજાને એમ થયું વાંધો નહિ ચાલો, તરસ્યો, તરસ્યો રાજમહેલ ભેગો થઇ ગયો. બીજે દિવસે પોતાના અનુચરોને કહ્યું, 'અમુક જગ્યાએ ખેતરમાં એક ખેડૂત છે એને અહિં બોલાવી લાવો.' ખેડૂતે આવીને જ્યાં જોયું ને માંડ્યો ધ્રુજવા, માર્યા ઠાર આ કાલવાળો જેને મેં પાણી ન પાયું. એ આ રાજા હતો. અમારા દેશનો. આતો ખબરેય નહીં. ભગવાન ભગવાન ફાંસીને માંચડે ચડાવશે. થોડીવારમાં એકાદું કાગળીયું આડુ અવળું થયું. બે ચાર અધિકારીઓએ સહી-સિક્કા કર્યા અને પ્રધાને એ કાગળીયું કચેરી વચ્ચે વાંચી બતાવ્યું કે સજજનો આપણા નામદાર રાજાનું મનોબળ કેટલું મક્કમ છે. એમણે જે સંકલ્પ કર્યો એ પકડી રાખ્યો છે. ગઈ કાલે તેઓ જંગલમાં ખૂબ તરસ્યા થયેલા. આંખે અંધારા આવતા હતાં. વિચાર કર્યો ખેડૂત પાસે જાઉં અને ખેડૂત જો પાણી પાયને તો એક ગામ એને બક્ષિસમાં આપી દઉં. આ સામે બેઠો ખેડૂત જેણે રાજાને પાણી ન આપ્યું. રાજા સાહેબ પોતાના વિચારમાં સંકલ્પમાં મક્કમ રહ્યા છે. ભલે ખેડૂતે મને પાણી ન આપ્યું એનો કંઇ ઇરાદો હશે પરંતુ મેં સંકલ્પ કર્યો તો તો હું એ અમલ કરું છું કે એ ખેડૂતને એક ગામ બક્ષિસમાં આપું છું. ખેડૂતે ખુલાસો કર્યો માફ કરજો. મેં તમને ઓળખ્યા નહીં. મને એમ કે કોઇ શિકારી હશે એટલે મેં પાણી ન આપ્યું. પણ ગામતો આ રાજાએ તેને ભેટમાં આપી દીધું.

જીવની અવળાઇનો પાર નથી. ભગવાનની કૃપાનો પાર નથી. સ્વામિનારાયણ ભગવાન સંકલ્પ કરીને આપ્યા છે. "જેને જોઇએ તે આવો મોક્ષ માગવા, આજ ધર્મવંશીને દ્વાર."

સ્વામિનારાયણ ભગવાનના શરણે આવનારના અન્ન વસ્ત્ર આપવાનો તો સંકલ્પ ભગવાને કર્યો જ છે. સાથે સાથે જીવાત્માના મોક્ષ સુધીનો સંકલ્પ ભગવાને કર્યો છે. તો ભગવાન તો આપવાના જ છે. તમારા સ્વભાવ પછી ગમે તેવા હોય ઈશ્વર જોવા ન બેસે પણ જીવની ફરજ છે કે ભગવાનને ભૂલવા ન જોઇએ અને ભગવાનને ઓળખીને સેવા-ભજન કરવું જોઇએ.